

Original article

Dijital Kamusal Alanda Cinsiyet Temelli Dijital Şiddet: Ekşi Sözlük Üzerine Nitel Bir Çalışma

Gender-Based Digital Violence in the Digital Public Sphere: A Qualitative Study on Ekşi Sözlük

Aslı Bek ^{a,*} & İbrahim Tanju Akyol ^b

^aDepartment of Management and Organization, Ezine Vocational School, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye.

^bDepartment of Management and Organization, Program in Local Government, Çanakkale Vocational School of Social Sciences, Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye.

Özet

Şiddet, yalnızca Türkiye'nin değil, dünyanın pek çok gelişmiş ülkesinin dahi gündemini meşgul eden küresel bir sorundur. Dijitalleşmenin artmasıyla özellikle son 10 yılda şiddet türlerinin içerisine daha önce dahil edilmeyen "dijital şiddet" türü de eklenmiştir. Ağırlıklı olarak akıllı cep telefonları üzerinden kullanılan Facebook, X, Instagram, Youtube gibi sosyal medya araçları geleneksel medyanın aksine kullanıcılarına iletişimin içinde aktif rol oynama imkanı sunmaktadır. Sosyal medya kullanıcıları kullandıkları platformlar aracılığıyla günlük hayatlarını veya herhangi düşüncelerini gerçek hayatta tanışıklığı olan insanların yanı sıra gerçek hayatta tanışıklığı olmayan insanlarla paylaşmaktadır. Özellikle gerçek hayatta birbirini tanımayan insanların bir diğerinin sosyal medya paylaşımına yapmış olduğu olumsuz yorumlar dozunu artırarak hakaret, aşağılama, kötü söz ve küfür kullanımına varabilmektedir. Dijital şiddetin sosyal medyadaki görünürlüğünü inceleyerek toplumsal cinsiyet temelli şiddetin çevrimiçi boyutlarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden nitel içerik analizi kullanılmıştır. Türkiye'nin en büyük sözlük platformu olan ve kullanıcıların yorum yapmasına olanak tanınması sebebi ile sosyal medya statüsünde yer alan "Ekşi Sözlük" platformu üzerinden eşit sayıda kadın ve erkekten oluşan topluma mal olmuş sanatçı, doktor, oyuncu, gazeteci gibi ünlü isimler belirlenerek araştırma örneklemi belirlenmiştir. Her bir kamusal figür hakkında yapılan yorumlardan en güncel 10 sayfa değerlendirmeye alınmış ve olumsuz yorumlar toplanarak elde edilen veriler Nitel Veri Analiz Programı MAXQDA aracılığıyla nitel içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırma bulguları, dijital şiddetin hedef alınan kişinin cinsiyetine göre farklılaştığını göstermektedir. Kadın figürler figür başına erkeklere göre yaklaşık üç kat daha fazla fiziksel eleştiriye ve daha sık mesleki yetkinlik sorgulamasına maruz kalırken, erkek figürler daha çok karakterleri üzerinden eleştirilmekte ve küfür dilin hedefi olmaktadır. Söz konusu hak ihlallerinin önüne geçebilmek adına anonim hesap kısıtlamaları dâhil hukuki düzenlemelerin artırılması ve toplumsal cinsiyet/beden algısına yönelik farkındalık eğitimlerinin verilmesi elzem görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Dijital şiddet, Sosyal medya, Kadın

* Corresponding author:

Aslı Bek is an Associate Professor in the Department of Management and Organization at Çanakkale Onsekiz Mart University, Çanakkale, Türkiye. Her research interests include gender studies, women's labor, and qualitative research methods. She lives, works, and continues her academic studies in Çanakkale, Türkiye.
Email: asliguzel@comu.edu.tr

Abstract

Violence is a global problem that occupies the agenda not only of Türkiye but also of many developed countries around the world. With increasing digitalization, particularly over the last decade, "digital violence", which had not previously been included among the types of violence, has been added to them. Social media tools such as Facebook, X, Instagram and YouTube, which are predominantly used via smartphones, offer their users the opportunity to play an active role in communication, unlike traditional media. Through the platforms they use, social media users share their daily lives or thoughts not only with people they know in real life but also with people they have never met. In particular, negative comments made by people who do not know each other in real life on one another's social media posts can escalate into insults, humiliation, offensive remarks and profanity. In this study, which aims to reveal the online dimensions of gender-based violence by examining the visibility of digital violence on social media, qualitative content analysis, one of the qualitative research methods, was employed. The research sample was determined by selecting well-known public figures such as artists, doctors, actors and journalists, consisting of equal numbers of women and men, from "Ekşi Sözlük", the largest dictionary platform in Türkiye, which holds the status of social media because it allows users to post comments. The most recent 10 pages of comments about each public figure were evaluated, the negative comments were collected, and the obtained data were subjected to qualitative content analysis using the qualitative data analysis software MAXQDA. The findings show that digital violence differs according to the gender of the target. While female figures are subjected to approximately three times more physical criticism per person than male figures and to more frequent questioning of their professional competence, male figures are criticized mainly for their character and are more often targeted with profanity. In order to prevent such rights violations, it is considered essential to strengthen legal regulations, including restrictions on anonymous accounts, and to provide awareness training on gender and body perception.

Keywords: Violence, Digital violence, Social media, Women

Received: 21 July 2026 * **Accepted:** 29 September 2026 * **Published:** 15 October 2026

GİRİŞ

İçinde bulunduğumuz çağda dijitalleşme neredeyse tüm alanlarda etkisini göstermektedir. Devletlerin vatandaşlarına ilişkin bilgi ve istatistikleri dijitalleşme ile sağlamalarının yanı sıra vatandaşlar pek çok hizmete dijitalleşme aracılığıyla kolaylıkla uzaktan erişebilmektedir. Özel şirketlerde ise dijitalleşmenin reklam piyasasından, finansa kadar pek çok alanda olumlu yansımaları görülmekte ve dijitalleşme sayesinde evden çalışma mümkün olabilmektedir. İlk başlarda dijitalleşme yalnızca bilgisayarlar aracılığıyla yapılmış olsa da klasik anlamda arama ve mesaj atmanın dışında başka özellikler de barındıran dokunmatik ekranlı ve internet erişimi bulunan akıllı telefonlarla dijitalleşmede başka bir seviyeye geçilmiştir. Fotoğraf ve video çekebilmenin yanı sıra e-posta gönderimi yapabilen, farklı kıtalardaki insanların ortak canlı toplantılara katılmasına olanak tanıyan akıllı telefonların özellikle içinde bulundurdıkları uygulamalar ile sosyal medya denilen her bir bireyin yayın takip etmekten ziyade adeta birer yayıncı olduğu dijital çağ aynı zamanda pek çok olumsuz duruma da sebep olmuştur.

Günümüzde tüm ülkelerin mücadele ettiği şiddet konusu tüm dünyanın ortak sorunudur. Bir kişinin diğer kişi üzerinde baskı kurmak veya kontrol etmek amacıyla uyguladığı rahatsız edici davranışların tümü şiddettir. Önceleri yalnızca fiziksel olarak tanımlanabilen şiddet geldiğimiz noktada psikolojik, ekonomik, cinsel ve dijital şiddet başlıkları altında ele alınmaktadır. Teknolojik ilerlemelerle doğru orantılı olarak dijitalleşmenin hız kazanmasıyla sosyal medyanın (Facebook, Instagram, X, Whatsapp vb.) herhangi bir dijital okuryazarlık gerektirmeksizin tüm bireylerin ve hatta reşit olmayan kişilerin kullanımına sunulması bu ortamda görülebilecek şiddetin daha fazla kişiyi etkilemesine olanak tanımaktadır. TÜİK (2024) verilerine göre Türkiye'de 6–15 yaş grubundaki çocukların %91,3'ü interneti düzenli olarak kullanmakta, %66,1'i ise sosyal medya kullanıcısıdır. Dijitalleşmenin bu denli erken yaşlara inmesi, çocukları ve gençleri dijital şiddetin potansiyel mağdurları hâline getirmektedir. Dijital şiddet; dijital ortamlarda yaşanan tehdit, şantaj, taciz ve itibarsızlaştırma gibi pek çok şekilde karşımıza çıkabilmektedir. İnsanların bilgisayar veya telefon ekranı arkasında, hiç tanımadığı, yüzleşme ihtimali oldukça düşük olan kişilere karşı uyguladığı bu eylemlerin sahte isimler ve hesaplar aracılığı ile gerçekleştirilebiliyor olması diğer şiddet türlerinden daha fazla görülmesine olanak tanımaktadır.

Dijital şiddet sosyal medyada en çok Instagram'da (%53) görülürken, en çok hakaret, küfür, tehdit, görüntülü taciz ve ısrarlı takip şeklinde görülmektedir. Sosyal medya platformlarında dijital şiddete uğrama oranları incelendiğinde ise 15-17 yaş arasında bulunan bireylerde %20, 18-32 yaş aralığındaki bireylerde %33 oranına yükseldiği görülmektedir. Kadınların %51'i dijital şiddete uğrarken, %46'sı ısrarlı takibe maruz kalmaktadır. Bu veriler, dijital şiddetin Türkiye'de önemli bir sorun olduğunu ve özellikle gençler ile kadınların bu tür şiddete daha fazla maruz kaldığını göstermektedir. (Şener ve Abınık, 2021, s. 4)

Resmi rakamlara göre Türkiye'de fiziksel şiddete maruz kalma oranı %30-40 civarında iken, dijital şiddete maruz kalma oranı %50'nin üzerindedir. Dijital şiddete maruz kalan kişilerin, stres, panikataktak, mide ve bağırsak rahatsızlıkları, depresyon ve sonucunda intihar gibi pek çok fiziksel sonucu ortaya çıkabilmektedir. Araştırmalar, dijital şiddetin cinsiyet temelli bir boyuta sahip olduğunu ve tüm şiddet türlerinde olduğu gibi kadınların dijital platformlarda da orantısız şekilde hedef alındığını ortaya koymaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet normları, kadınların dijital şiddete maruz kalma olasılığını artıran önemli faktörlerden biridir (Tonny ve Nawaz, 2024, s. 44). Ayrıca dijital ekosistemin ve görsel odaklı yeni medya platformlarının, egemen estetik standartlar üreterek kadın bedenini idealize edilmiş bir tüketim ve denetim nesnesi olarak yeniden yapılandığı bilinmektedir (Avcılar, 2022: s. 445). Bu bağlamda, dijital şiddetin yalnızca bireysel değil, toplumsal etkileri de bulunmaktadır; mağdurların psikolojik sağlığını olumsuz etkilemenin yanı sıra sosyal dışlanmaya da yol açabilir (Oğuz Özgür ve Özkul, 2022, s. 553). Bu nedenle kadınların yaşadığı dijital şiddet çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Özellikle kadın siyasetçiler, aktivistler ve gazeteciler sosyal medya platformlarında yoğun bir şekilde nefret söylemi, cinsel taciz ve tehdit içeren mesajlara maruz kalmaktadır. Bu bağlamda, çalışma dijital

şiddetin sosyal medya üzerindeki görünürlüğünü analiz ederek, toplumsal cinsiyet temelli şiddetin çevrimiçi boyutlarını açığa çıkarmayı amaçlamaktadır.

Nitel araştırma yönteminin tercih edildiği bu çalışmada Türkiye’de yaygın olarak kullanılan Ekşi Sözlük Platformu üzerinden, Ekşi Sözlük’te adlarına açılmış başlıklarda yoğun entry bulunan; sağlık, oyunculuk, gazetecilik, hukuk, eğlence ve sosyal medya alanlarından yedi kadın ve yedi erkek kamusal figüre yönelik yorumlar çalışmanın verilerini oluşturmaktadır. Veriler belirlenen isimlerin Ekşi Sözlük platformunda almış olduğu son 10 sayfa yorum üzerinden toplanacaktır.

Elde edilen veriler MAXQDA Nitel Veri Analiz Programı aracılığı ile analiz edilerek aşağıdaki soruların yanıtları aranmıştır:

- Farklı meslek gruplarından kadın ve erkek kamusal figürlerin Ekşi Sözlük’te maruz kaldığı dijital şiddet hangi temalar etrafında şekillenmektedir?
- Dijital şiddetin içeriği hedef alınan kişinin cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kadın aktivistler ve gazeteciler, tanınmış meslek sahibi kişilere yönelik şiddet içerikleri hangi dilsel örüntüler ve benzetmeler aracılığıyla üretilmektedir?

Veri olarak toplanan yorumlarda kullanılan dil ve söylemler kategorize edilerek belirlenen ortak temalarla kodlama yapılmıştır. Kodlanan veriler MAXQDA Nitel Veri Analiz Programı ile haritalaştırılarak yukarıda verilen soruların cevaplarının görsel analizi yapılmıştır. Çalışma sırasında toplanan verilerde paylaşımı yapan kullanıcıların kimlikleri gizlenerek, anonim kullanıcı isimleri kullanılmış kişisel verilerin korunması konusunda gerekli önlemler alınarak çalışmanın etik kurallar çerçevesinde yürütülmesi ile ilgili azami hassasiyet gösterilecektir.

Bu çalışmanın sonucunda şiddetin sosyal medyadaki yansımalarına, dijital şiddetin Ekşi Sözlük’teki boyutlarına, dijital şiddetin hangi konular üzerinden gerçekleştiğine ve cinsiyet açısından herhangi fark olup olmadığına dair önemli bulgular elde edilmesi hedeflenmiştir. Tüm dünyada dezavantajlı gruplar arasında yer alan kadınların sosyal medya ortamında uğradıkları dijital şiddetin toplumsal cinsiyet kaynaklı olup olmadığı üzerine bir çıkarım yapılmaya çalışılacaktır. Ayrıca, çalışma dijital şiddetle mücadele politikalarına katkı sağlayacak öneriler geliştirmeyi hedeflemektedir.

Dijital şiddet, günümüzün en önemli sosyal sorunlarından biri olarak giderek daha fazla dikkat çekmektedir. Instagram, Facebook, Tiktok ve X gibi sosyal medya uygulamalarının yanı sıra Ekşi Sözlük de Türkiye’de sıklıkla kullanılan geniş kitlelere ulaşan sosyal medya platformu olarak hem demokratik tartışma ortamı sağlamakta hem de nefret söylemi ve şiddet içeriklerinin yayılmasına zemin hazırlamaktadır. Bu çalışma, Ekşi Sözlük verileri üzerinden dijital şiddeti niteliksel olarak analiz ederek, özellikle kadın tanınmış kişilere yönelik çevrimiçi şiddet biçimlerini anlamaya katkı sunmaktadır. Araştırmanın bulgularının, dijital şiddetin önlenmesine yönelik politika ve stratejilerin geliştirilmesine ışık tutması hedeflenmektedir.

Dijital Şiddet ve Linç Kavramı

Bir bireyin veya topluluğun diğer birey veya toplulukların fiziksel, psikolojik veya ekonomik zarara uğramasına sebep olan ve olabilecek her türlü eylem şiddet olarak tanımlanmaktadır. Şiddet; tehdit, baskı ve hak ihlalini içeren bir kavramdır (Krug, vd., 2002, s. 1085).

Uygulama şekline göre şiddet türleri fiziksel, sözel ve psikolojik zarar vermeyi kapsarken, dijitalleşmenin yaygınlaşmasıyla birlikte şiddet türleri yeni bir boyut kazanmıştır. Dijital şiddet, bilgi ve iletişim teknolojileri kullanılarak bireyleri hedef alan zarar verici eylemleri ifade eder (Tonny ve Nawaz, 2024, s. 43). Bu şiddet türü, çevrimiçi taciz, siber zorbalık, izinsiz veri paylaşımı, tehdit ve cinsel içerikli mesajlarla bireylerin mahremiyetini ihlal etme gibi çeşitli biçimlerde kendini gösterebilir (Barker ve Jurasz, 2024, s. 116).

Teknolojinin gelişimi ile birlikte pek çok alanda olduğu gibi medya da geleneksel medya dönüşüme uğrayarak sosyal medya kavramı hayatımıza dahil olmuştur. Bireylerin medya içeriklerini tüketmelerinin yanı sıra içerik üretmelerine de olanak sağlayan karşılıklı etkileşimin mümkün olduğu uygulamaların tamamı sosyal medya olarak tanımlanmaktadır. Geleneksel medyadan farklı olarak yatay ve katılımcı iletişim yapısıyla sosyal medya uygulamaları akıllı telefona sahip herkese içerik üretme imkanı tanımaktadır (Kaplan ve Haenlein, 2010: s. 61). İnternet bağlantısı olan bir bilgisayar veya akıllı telefon aracılığı ile herhangi bir şart aranmaksızın her bireyin sosyal medyada var olabilmesi, tanımadığı hatta tanışma imkanı olmayan kişilerle dijital ortamda etkileşime girmelerini sağlamıştır. Herkese açık veya kısmen açık olarak oluşturulan profillerde kişilerin resmi kimliklerini kullanmalarına ilişkin herhangi bir zorunlulukları bulunmamaktadır. 2026 yılında yayınlanan "Digital 2026 Global Overview Report" verilerine göre, dünya genelinde 5.6 milyar sosyal medya kullanıcısı bulunmaktadır (DataReportal, 2026). Rapora göre kullanıcıların ortalama 7 farklı sosyal medya uygulamasında aktif profili bulunmaktadır ve en çok kullanılan sosyal medya uygulamaları sırasıyla Facebook, YouTube, WhatsApp, Instagram, TikTok, WeChat, Telegram, Snapchat, Twitter/X ve LinkedIn'dir. Sosyal medya uygulamalarında sadece gerçek kişilerin değil aynı zamanda özel kuruluşların, işletmelerin ve hatta kamu kurumlarının dahi resmi profilleri bulunmaktadır. Bu durum sosyal medyanın gelişimi ile sadece sosyal ilişkilerin değil aynı zamanda kamusal alanların da dönüşüme uğradığını göstermektedir.

Gelinen noktada bilgi paylaşımını kolaylaştırması, mesafeleri ortadan kaldırması ve bilgiye erişimi kolaylaştırması gibi pek çok olumlu etkiyi hayatımıza katan sosyal medyanın bazı olumsuz etkileri de bulunmaktadır. Kişilerin profillerinin kendi isimleri ile açılma zorunluluğunun bulunmaması ve sahte hesap kullanımı ile birlikte kişilerin dijital ortamdaki eylem ve davranışları ile sorumluluğunun azalması bu ortamı suça elverişli hale getirmektedir. Bireylerin gerçek hayatta tanışmadıkları ve karşılaşma imkanı bulunmayan kişilere yüz yüze gelme imkanı olsa sarf edemeyeceği sözleri ekran karşısında kolaylıkla ifade edebilmelerine ve saldırgan davranışlar sergilemelerini yaygınlaştırmaktadır. Bu durumun sonucu olarak linç kültürü oluşmaktadır (Yaşa, 2024, s. 976-977).

Bu bağlamda sosyal medya, kullanıcılarını hem fail hem mağdur konumuna sokan ikircikli bir alan haline gelirken, dijital izlerin kalıcılığı bireyin sürekli bir tehdidin nesnesi olmasına neden olmaktadır (Demir ve Özcan, 2021, s. 2). Bu yeni linç biçimi, yalnızca fiziksel saldırıdan değil; aynı zamanda bireyin düşünce ve yaşam tarzının hedef alınarak dışlanması, itibarsızlaştırılması ve sanal ortamda yok sayılması gibi sembolik şiddet biçimlerinden beslenmektedir (Gümüş, 2018, s. 113). Dolayısıyla sosyal medyada linç, klasik tanımın ötesine geçerek, dijital çağın en görünmez ama en yaygın şiddet biçimlerinden biri haline gelmiştir.

Modern toplumlarda risk faktörlerinin arttığı ve geleneksel şiddet türlerinin dijital ortamlara taşındığı görülmektedir. Ulrich Beck'in "risk toplumu" kavramı, modernleşmenin bireyleri daha fazla belirsizlik ve güvensizlik ortamına sürüklediğini vurgular (Oğuz Özgür ve Özkul, 2022, s. 554). Bu bağlamda, dijital şiddet bireylerin çevrimiçi ortamlarda güvenli bir şekilde var olmasını engelleyen yapısal bir sorun olarak değerlendirilmektedir.

Dijital şiddetle mücadelede yasal düzenlemeler ve farkındalık artırıcı politikalar büyük önem taşımaktadır. Özellikle sosyal medya platformlarının denetim mekanizmalarının güçlendirilmesi ve mağdurların şikâyetlerini iletebileceği etkili kanalların oluşturulması gerekmektedir (Barker ve Jurasz, 2024, s. 117). Ancak mevcut hukuki çerçevelerin yetersiz kaldığı ve çevrimiçi şiddet mağdurlarının yeterli koruma sağlayamadığı yönünde eleştiriler bulunmaktadır (Tonny ve Nawaz, 2024, s. 45). Dijital ortamda gerçekleşen faaliyetleri gerçekleştiren kişilerin tespitin zorluğu ve cezalandıramayan siber suçlar kişilerin aynı suçu tekrar işlemesi için teşvik unsuru niteliğindedir. Siber suç kapsamında yer alan dijital şiddet ile mücadele konusunda ortak politika üretilmesi amacıyla 2001 yılında Avrupa Konseyi tarafından hazırlanan tam adı "Siber Suçlar Sözleşmesi" olan Budapeşte Sözleşmesi hazırlanmıştır (Önok, 2013: 1229). Türkiye'nin de 2010 yılında imzaladığı sözleşme dijital şiddet ve taciz, çevrimiçi çocuk istismarı gibi konuların yanı sıra bilgisayar sistemlerine yetkisiz erişim, sanal dolandırıcılık, veri hırsızlığı gibi konularla mücadele etmeyi amaçlamaktadır.

Dijital şiddet, bilişim teknolojilerinin kullanımıyla gerçekleştirilen zarar verici eylemleri ifade eder ve siber zorbalık, çevrimiçi taciz, tehdit, ifşa ve manipülasyon gibi çeşitli türleri içerir. Literatürde, dijital şiddetin özellikle kadınlar ve gençler gibi savunmasız grupları orantısız şekilde etkilediği belirtilmektedir. Kadına yönelik dijital şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı bir şiddet türü olarak tanımlanır ve genellikle sosyal medya, e-posta veya diğer dijital platformlar aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu tür şiddet, mağdurların fiziksel, psikolojik ve sosyal refahını olumsuz etkileyerek ciddi sonuçlar doğurabilir (Oğuz Özgür ve Özkul, 2023, s. 357 ; Seçgin ve Tarı Selçuk 2023, s.203) Dijital şiddetle mücadelede farkındalık yaratmak ve önleyici stratejiler geliştirmek önemlidir. Araştırmalar, dijital şiddetin yaygınlaşmasında anonimlik, dijital platformların denetimsizliği ve kullanıcıların kişisel bilgilerini paylaşma eğilimlerinin etkili olduğunu göstermektedir. Ayrıca, dijital şiddet eylemlerinin cezai yaptırımlarla desteklenmesi ve mağdurların korunması için hukuki düzenlemelerin güçlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda, dijital şiddetle mücadelede eğitim

programları, sivil toplum kuruluşlarının desteği ve dijital güvenlik önlemlerinin artırılması gibi öneriler öne çıkmaktadır (Karakuş, 2024, s. 210)

Dijital şiddet, bireylerin çevrimiçi ortamda maruz kaldığı taciz, tehdit, ifşa ve manipülasyon gibi zarar verici eylemleri kapsayan geniş bir kavramdır. Bu tür şiddetin bireyler üzerindeki etkileri, psikolojik, sosyal ve hukuki boyutlarıyla ele alınmaktadır. Araştırmalar, dijital şiddetin mağdurlar üzerinde anksiyete, depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu gibi psikolojik etkiler yarattığını göstermektedir (Özpişkin vd., 2025, s.102). Özellikle sosyal medya platformlarında gerçekleşen dijital şiddet, bireylerin kendilerini ifade etme özgürlüğünü kısıtlayarak çevrimiçi ortamlardan uzaklaşmalarına neden olabilmektedir.

Dijital şiddetin toplumsal etkileri de önemli bir araştırma konusu olmuştur. Yapılan çalışmalar, dijital şiddetin toplumsal kutuplaşmayı artırarak bireyler arasındaki güven ilişkilerini zedelediğini ortaya koymaktadır. Ayrıca, dijital şiddet mağdurlarının hukuki süreçlerde yeterince korunmadığı ve mevcut yasaların bu tür şiddet biçimlerine karşı yetersiz kaldığı belirtilmektedir (Oğuz Özgür ve Özkul, 2023, s. 364-366). Sosyal medyanın denetimsiz yapısının beraberinde getirdiği dezenformasyon ve yanlış yönlendirme gibi risklere karşı kitlelerin bilinçlenmesi adına, medya okuryazarlığı eğitimlerinin erken yaşlardan itibaren yaygınlaştırılması kritik bir önem arz etmektedir (Erdoğan, 2021, s. 177). Bu bağlamda, dijital şiddetle mücadelede hukuki düzenlemelerin güçlendirilmesi, farkındalık artırıcı eğitimlerin yaygınlaştırılması ve dijital güvenlik önlemlerinin artırılması önerilmektedir (Fire, vd., 2014, s. 2033). Dijital şiddetin bireyler ve toplum üzerindeki etkilerini anlamak, bu sorunla mücadelede önemli bir adım olacaktır..

Bir Sosyal Medya Örneği Olarak Ekşi Sözlük Platformu

1999 yılından bu yana [www.eksisozluk](http://www.eksisozluk.com) erişim adresiyle yayınlarını sürdüren Ekşi Sözlük; sözcük, terim, kavram başlıkları altında kullanıcıların yorumlarını paylaşabildiği bir platform olmanın yanı sıra gündem ve olaylara ilişkin de sayfaların yer aldığı interaktif bir sosyal medya platformudur. Kendisini “ssg” rumuzu ile tanıtan Bilgisayar Programcısı Sedat Kapanoğlu tarafından kurulmuş ve zamanla geniş bir topluluk oluşturmuştur (Gürel ve Yakın, 2007: 203). Ekşi Sözlük resmi web sayfasında platformun bağlı olduğu şirket olarak “Ekşi Teknoloji ve Bilişim A.Ş.” görülmektedir (www.eksisozluk.com). Söz konusu şirketin resmi web sistesinde ise “dünyadaki en büyük ve en popüler Türkçe sosyal etkileşim tabanlı bilgi kaynağı olan Ekşi Sözlük platformunun geliştiricisidir” ifadesi yer almaktadır (<https://eksiteknoloji.com/>).

Platform, bireylerin farklı konular hakkında bilgi alışverişinde bulunmasını sağlayan bir yapı sunar. Küresel internet trafiği ölçüm platformlarından biri olan Similarweb’in Mayıs 2026 yılında yayınlanan raporuna göre Ekşi Sözlük, “Türkiye’deki En İyi Web Siteleri Sıralaması”nda 15. sırada yer almaktadır. Ayda on milyonlarca kişinin ziyaret ettiği web sitesi listede yer alan sözlükler arasında ise ilk sıradadır (www.similarweb.com). Ekşi Sözlük, yalnızca sözcük, kavram ve terimleri içermemesi

aynı zamanda Türkiye'deki ve dünyadaki toplumsal meseleleri, gündem olmuş videolarla ilgili de yoğun olarak paylaşım aldığından, resmi tarihin gözden kaçırdığı gündelik yaşam detaylarını, toplumsal kırılmaları ve mikro düzeydeki değişimleri belgeleyen yaşayan bir dijital almanak (vakayiname) niteliğindedir. Ayrıca, Ekşi Sözlük'ün alternatif medya olarak konumlanması ve geleneksel medya ile etkileşimi üzerine yapılan araştırmalar, platformun haber tüketimi ve bilgi edinme süreçlerine nasıl katkı sağladığını göstermektedir.

Yoğun ziyaret edilen ve izin verilen kullanıcıların yorum yapabildiği Ekşi Sözlük de diğer sosyal medya mecraları gibi dijital şiddetin görülebileceği alanlar arasında yer almaktadır. Yeni medyanın gelişimi ile her bir kullanıcının paylaşımının medya içeriğine dönüşmesine bağlı olarak denetimin azalması sosyal medyada yapılan her olumsuz yorumun şiddet olup olmadığı sorusunu doğurmuştur

Konuyla İlişkin Önceki Çalışmalar

Ekşi Sözlük, toplumsal cinsiyet ve nefret söylemi bağlamında daha önce de çeşitli çalışmalara konu olmuştur. Aslantürk ve Turgut (2015), 2013 yılında platforma 8284 kadın yazarın katılmasının ardından açılan 403 başlığı inceledikleri çalışmada, kadınların görünürlüğü artmasına karşın platformdaki kamusal erkek egemen niteliğini koruduğunu ve cinsiyetçi söylemin dil aracılığıyla yeniden üretildiğini ortaya koymuştur. Metin Acher (2020), "Türk erkeği vücudu" ve "Türk kadını vücudu" başlıklarındaki 1320 yorumu eleştirel söylem analiziyle inceleyerek idealize beden söyleminin sınıfa ve cinsiyete dayalı hiyerarşileri yeniden ürettiğini göstermiştir. Gümüş (2023), milli futbol takımına ilişkin "bizim çocuklar" başlığında nefret söylemi öğelerinin EURO 2020 yenilgilerinin ardından arttığını saptamıştır. Mertoğlu ve Azboy (2025) ise Miss Turkey 2024 birincisine X ve Instagram'da yöneltilen yorumları nitel içerik analiziyle inceleyerek bu yorumların cinsiyetçi nefret söylemi içerdiğini belirlemiştir. Türkiye'de dijital şiddetin yaygınlığına ilişkin en kapsamlı verilerden birini sunan Şener ve Abınık (2021), kadınların ve gençlerin dijital şiddete daha fazla maruz kaldığını ortaya koymuştur. Uluslararası literatürde ise Posetti vd. (2021), kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi şiddetin küresel boyutunu ve bu şiddetin mesleki itibarı hedef alan niteliğini ortaya koymuş; Tonny ve Nawaz (2024), Bangladeş örneğinde toplumsal cinsiyet normlarının kadınların dijital şiddete maruz kalma riskini artırdığını göstermiştir. Ancak bu çalışmaların önemli bir kısmı tek bir olaya, kişiye ya da başlığa odaklanmakta ya da dijital şiddeti mağdur deneyimleri üzerinden ele almaktadır. Farklı meslek gruplarından eşit sayıda kadın ve erkek kamusal figüre yönelik olumsuz söylemi aynı platform üzerinde karşılaştırmalı olarak inceleyen sınırlı sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu çalışma, dijital şiddetin hedef alınan kişinin cinsiyetine göre hangi içerik ve dilsel stratejilerle farklılaştığını ortaya koyarak literatürdeki bu boşluğu doldurmayı amaçlamaktadır.

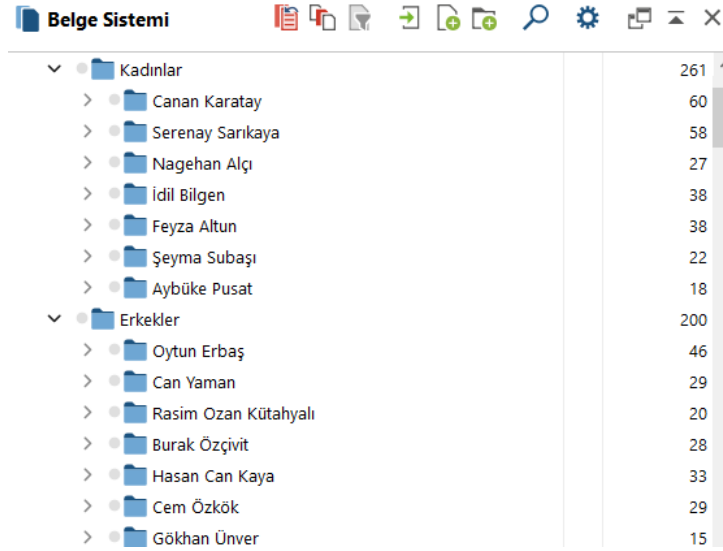
YÖNTEM

Araştırma Deseni

Bu çalışma, sosyal medya ortamlarında öznelerle yönelik üretilen dijital şiddet pratiklerini ve dilsel örüntülerinin kadın ve erkek öznelerde değişiklik gösterip göstermediğini derinlemesine incelemek amacıyla tasarlanmış nitel bir araştırmadır. Çalışmada, Ekşi Sözlük platformunda eşit sayıda kadın ve erkek aktivistler, oyuncu ve gazeteciler hakkında üretilen olumsuz söylemlerin arkasındaki yapısal ve kültürel kodları çözümlemek hedeflenmiştir. Bu doğrultuda araştırmanın verileri nitel içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirerek düzenlemeyi ve yorumlamayı amaçlayan bir yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışmada, oluşturulan kodların kadın ve erkek figürlerdeki görülme sıklıkları da betimsel olarak raporlanmıştır.

Veri Toplama Tekniği ve Analizi

Örnekleme, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme ile belirlenmiştir. Örnekleme dahil edilen kişiler için şu ölçütler esas alınmıştır: (1) kişinin mesleki alanı nedeniyle ulusal medyada görünür bir kamusal figür olması; (2) Ekşi Sözlük'te adına açılmış başlığın analiz için gereken en az 10 sayfa ($10 \times 10 = 100$ entry) içeriğe sahip olması; (3) başlığın, veri toplama tarihinden önceki 12 ay içinde yeni entry almış, yani güncel tartışmalara konu olmuş olması; (4) örneklemede kadın ve erkek figür sayısının eşit tutulması. Bu ölçütler doğrultusunda yedi kadın ve yedi erkek olmak üzere toplam 14 kişi belirlenmiştir (Görsel 1). Veriler 15.03.2025–01.04.2025 tarihleri arasında toplanmıştır. Ekşi Sözlük platformunda bu kişiler adına açılmış başlıkların altında sözlük dinamiklerinin güncelliğini ve platformun mevcut dilsel eğilimlerini yansıtmaları amacıyla, her başlığın kronolojik olarak son 10 sayfasında yer alan olumsuz entry'ler analize dahil edilmiştir. İlgili metinler, platformun yapısal formatına müdahale edilmeden, kronolojik akışı ve entry numaraları korunarak dijital dokümanlar halinde dışa aktarılmış ve ardından analiz edilmek üzere MAXQDA programına "Metin Belgesi" olarak yüklenmiştir.

Kategori	Ad	Değer
Kadınlar	Canan Karatay	60
	Serenay Sarıkaya	58
	Nagehan Alçı	27
	İdil Bilgen	38
	Feyza Altun	38
	Şeyma Subaşı	22
	Aybüke Pusat	18
	Kadınlar (Toplam)	261
Erkekler	Oytun Erbaş	46
	Can Yaman	29
	Rasim Ozan Kütahyalı	20
	Burak Özçivit	28
	Hasan Can Kaya	33
	Cem Özkök	29
	Gökhan Ünver	15
	Erkekler (Toplam)	200

Şekil 1. Belge sistemi

Analize alınacak entry'lerin belirlenmesinde, hedef alınan kişiyi eleştiren, aşağılayan, küçümseyen, ona zarar dileyen ya da kaba ve argo dil içeren entry'ler "olumsuz" kabul edilmiştir. Kişiyle ilgisiz, yalnızca bilgi veren, olumlu ya da nötr entry'ler, yalnızca bağlantı veya görsel içeren entry'ler ve silinmiş entry'ler analiz dışında bırakılmıştır. Bu süreçte toplam 1400 entry taranmış, bunlardan 461 tanesi olumsuz olarak belirlenerek analize alınmıştır.

Örneklemede, belirlenen meslek dallarını temsilen cinsiyet dengesi gözetilerek hekimlik, oyunculuk, gazetecilik ve sosyal medya fenomenliği alanlarında kadın-erkek eşleştirmesi yapılmıştır. Hukuk (Feyza Altun) ve güzellik yarışması (İdil Bilgen) alanlarındaki kadın figürler ile komedi ve program yapımcılığı alanındaki iki erkek figür (Hasan Can Kaya, Gökhan Ünver) ise eşleştirme dışında tutulmuş, toplamda cinsiyet dengesi korunmuştur. Bu bağlamda, kitle iletişim araçlarında tıp söylemini popülerleştiren hekim kimlikleriyle Canan Karatay ve Oytun Erbaş; geleneksel ve dijital yayıncılık platformlarında popüler kültürün taşıyıcısı olan oyuncular Serenay Sarıkaya, Can Yaman, Burak Özçivit ve Aybüke Pusat; medya ve siyaset alanında kamuoyu oluşturma süreçlerinde yer alan gazeteci-yorumcular Nagehan Alçı ile Rasim Ozan Kütahyalı örnekleme dahil edilmiştir. Ayrıca, hukuk alanındaki aktivist kimliğiyle medyada görünürlük sağlayan Feyza Altun; eğlence endüstrisinde komedi ve program yapımcılığı ekseninde faaliyet gösteren Hasan Can Kaya ile Gökhan Ünver; dijital ekosistemde tüketim ve yaşam tarzı pratiklerini yönlendiren sosyal medya fenomenleri (influencer) Şeyma Subaşı ve Cem Özkök ile popüler estetik ve medya kültürü bağlamında 2024 yılı Miss Turkey birincisi İdil Bilgen araştırmanın çalışma nesnesini oluşturmaktadır.

Şekil 2. Kod sistemi

Veri Analizi

Veriler, Yıldırım ve Şimşek'in (2018) içerik analizi aşamaları izlenerek MAXQDA 2020 programında çözümlenmiştir. İlk aşamada her başlığa ait olumsuz entry'ler birkaç kez okunmuş ve anlam taşıyan en küçük birim olarak entry esas alınarak açık kodlama yapılmıştır. Birden fazla içerik barındıran bir entry birden fazla koda atanabilmiştir. İkinci aşamada ilk kodlar birbiriyle karşılaştırılmış, benzer olanlar birleştirilerek yedi kod belirlenmiştir: Mesleki Eleştiri, Karaktere Yönelik Eleştiri, Fiziksel Eleştiri, Benzetme, Aşağılayıcı İfade, Küfürlü ve Argo Yorum ve Kötü Temenni (Görsel 2). Üçüncü aşamada kodlar, ortak özelliklerine göre üç tema altında düzenlenmiştir: (1) Yetkinlik ve Karakter Üzerinden İtibarsızlaştırma (Mesleki Eleştiri, Karaktere Yönelik Eleştiri), (2) Beden Üzerinden Denetim (Fiziksel Eleştiri) ve (3) Dilsel Şiddet ve Saldırganlık (Benzetme, Aşağılayıcı İfade, Küfürlü ve Argo Yorum, Kötü Temenni). Her kod için tanım ve örnek ifade içeren bir kod kitabı oluşturulmuştur. Son aşamada kodların kadın ve erkek figürlerdeki dağılımı MAXQDA'nın Kod İlişkileri Haritası ve Kelime Bulutu araçlarıyla görselleştirilmiş, bulgular literatürle ilişkilendirilerek yorumlanmıştır. Etik ilkeler gereği alıntılarda kullanıcı adlarına ve entry numaralarına yer verilmemiş; kadın figürlere yönelik entry'ler "K", erkek figürlere yönelik entry'ler "E" harfi ve bir sıra numarasıyla (ör. K1, E5) kodlanmıştır.

Yapılan kodlama neticesinde; kullanıcı yorumlarının 'Mesleki Eleştiri' ve 'Karaktere Yönelik Eleştiri' gibi rasyonel/bireysel odaklı değerlendirmelerden; 'Fiziksel Eleştiri' ve 'Benzetme' gibi imaj merkezli yaklaşımlara kadar geniş bir yelpazeye yayıldığı görülmüştür. Ayrıca dijital ağlardaki agresyon ve marjinalleşme eğilimlerini somutlaştıran 'Aşağılayıcı İfade', 'Küfürlü ve Argo Yorum' ile 'Kötü Temenni' başlıkları, kullanıcıların hedef alınan figürlere yönelik geliştirdiği reaksiyonel söylem alanlarını sınıflandırmak üzere ana kod kategorileri olarak sisteme dahil edilmiştir.

BULGULAR

Şekil 3'te yer alan iki yönlü kod ilişkileri haritası, dijital kamusal alanda (Ekşi Sözlük) kadın ve erkek figürlere yöneltilen olumsuz içerikli söylem pratiklerinin niteliksel ve niceliksel dağılımını gözler önüne sermektedir. Elde edilen frekans değerleri, siber alandaki agresyon ve eleştiri odağının cinsiyet rollerine göre asimetrik bir biçimde yapılandırıldığını göstermektedir.

Şekil 3. Cinsiyete göre yorumlar

Matristeki en radikal niceliksel sapma 'Fiziksel Eleştiri' kodunda gözlemlenmiştir. Kadın figürlere yönelik fiziksel eleştiri frekansı 60 iken, erkek figürlerde bu oran 20'de kalmıştır. Bu veri; literatürdeki 'nesneleştirme' (objectification) ve kadının kamusal alandaki varlığının öncelikle beden imajı üzerinden denetlenmesi pratikleriyle doğrudan örtüşmektedir. Dijital söylemde kadınlar, profesyonel kimliklerinden bağımsız olarak 3 kat daha fazla oranda fiziksel görünüşleri üzerinden eleştiri nesnesi haline getirilmektedir.

Niteliksel ve Profesyonel Değerlendirmelerdeki Asimetri 'Mesleki Eleştiri' kodu incelendiğinde, kadın figürlerin (43), erkek figürlere (23) kıyasla neredeyse iki kat daha fazla mesleki yetkinlik sorgulamasına maruz kaldığı görülmektedir. Buna karşın, bireylerin rasyonel/ahlaki alanını hedef alan 'Karaktere Yönelik Eleştiri' kodunda erkek figürler (53), kadın figürlere (42) oranla daha yoğun bir biçimde hedef alınmıştır. Bu durum, dijital mecralarda erkeklerin daha çok eylemleri ve karakter duruşları üzerinden yargılandığını, kadınların ise doğrudan doğruya iş kalitesi ve profesyonel varoluş hakkı üzerinden bir meşruiyet krizine itildiğini göstermektedir.

Dijital Agresyon, Hakaret ve Siber Zorbalık Boyutu Şiddet ve düşmanlık içeren marjinal söylem kalıplarında da cinsiyet temelli dikkat çekici bir ayrışma mevcuttur:

'Aşağılayıcı İfade' (Kadın: 28, Erkek: 16) ve 'Kötü Temenni' (Kadın: 12, Erkek: 6) kodlarında kadın figürlerin bariz bir biçimde daha fazla hedef seçildiği; siber alandaki nefret söyleminin kadın kimliğine karşı daha cezalandırıcı bir refleks geliştirdiği saptanmıştır.

Buna tezat oluşturan tek alan 'Küfürlü ve Argo Yorum' kodudur. Erkek figürlere yönelik küfür ve argo kullanımı (29), kadın figürlere (17) oranla daha yüksektir. Bu bulgu, dijital alt kültürlerde erkekler arası çatışma veya erkek odaklı öfke dışavurumlarının çoğunlukla argo/küfür diliyle (erkeksi dil pratikleriyle) somutlaştığı argümanını desteklemektedir.

Metaforik Söylem ve Benzetmeler Katılımcıları başka kavram veya nesnelere indirgeyen 'Benzetme' kodunda her iki cinsiyet grubu için de yüksek ve birbirine yakın (Erkek: 52, Kadın: 43) bir frekans yakalanmıştır. Bu durum, kullanıcıların kamusal figürleri kategorize ederken metaforik anlatımlara sıklıkla başvurduğunu göstermektedir.

Özetle; veri seti bir bütün olarak değerlendirildiğinde, dijital kamusal mecraların geleneksel toplumsal cinsiyet kalıplarını ve cinsiyetçi asimetriyi (özellikle kadını bedene, yetersizliğe ve yoğun aşağılamaya indirgeyen normları) yeniden üreten ve tahkim eden birer eko odası işlevi gördüğü söylenebilir.

Şekil 4. Benzetme temasına ait kelime bulutu

Araştırma sürecinde niceliksel frekansları incelenen ve her iki cinsiyet grubunda da yoğun biçimde başvurulduğu saptanan 'Benzetme' kodunun niteliksel arka planını görünür kılmak adına, bu kategorideki ifadeler üzerinden bir kelime bulutu analizi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen semantik harita, dijital kamusal alandaki kullanıcıların rasyonel eleştiri sınırlarını aşarak figürleri belirli kavram,

nesne veya stereotipler üzerinden karikatürize ettiğini ve metaforik indirgemeciliğe (metaphorical reductionism) başvurduğunu göstermektedir.

Kelime bulutunda ağırlık merkezini oluşturan ve en yüksek frekansla öne çıkan 'şarlatan' ifadesi, kamusal figürlerin mesleki ve entelektüel kimliklerine yönelik kolektif bir meşruiyet reddini sembolize etmektedir. Bu ana aksın etrafında şekillenen benzetme pratikleri, literatürdeki 'damgalama' ve 'ötekileştirme' teorileri bağlamında şu bulgular edinilmiştir:

- Figürlerin siyasi, toplumsal veya profesyonel pozisyonlarındaki istikrarsızlıkları ya da omurgasızlık atıflarını somutlaştırmak adına 'bukalemun', 'omurgasız', 'soytarı' ve 'fiştekeçi' gibi doğrudan yapısal/davranışsal özelliklere gönderme yapan benzetmeler tercih edilmiştir.
- Özellikle kadın figürlerin popüler medyadaki imajlarını ve toplumsal konumlarını değersizleştirmek amacıyla kültürel sinema literatüründen ödünç alınan 'Şabaniye' metaforu ile 'kezban' ve 'eskort' gibi cinsiyetçi kalıpyargı etiketlerine sıklıkla başvurulmuştur.
- Figürleri insani ve entelektüel vasıflarından arındırma (dehumanization) stratejisinin bir uzantısı olarak 'goril', 'maymun', 'hayvan' ve 'amip' gibi zihinsel ya da fiziksel kapasiteyi aşağılayan biyolojik benzetmelerin üretildiği görülmektedir.
- Hedef alınan kişilerin kültürel sermayelerini ve toplumsal prestijlerini sarsmak amacıyla, onları meşru kamusal alanın dışına iten 'varoş', 'köylü', 'avam' ve 'mahalle' gibi sosyo-mekânsal sınıfsallıklara dayalı benzetmeler birer kültürel aşağılama aracı olarak araçsallaştırılmıştır.

Sonuç olarak; 'Benzetme' kodundan elde edilen kelime bulutu verileri, Ekşi Sözlük kullanıcılarının kamusal figürleri değerlendirirken nesnel veya mesleki kriterlerden ziyade, dilsel şiddet (linguistic violence) barındıran, kalıpyargıları besleyen ve hedef kişiyi doğrudan itibarsızlaştırmaya odaklanan semantik mecazlar zinciri oluşturduğunu açıkça göstermektedir

TARTIŞMA

Bu çalışmada Ekşi Sözlük'te yedi kadın ve yedi erkek kamusal figüre yöneltilen olumsuz entry'ler nitel içerik analiziyle incelenmiştir. Bulgular, dijital şiddetin içeriğinin ve dilsel stratejilerinin hedef alınan kişinin cinsiyetine göre farklılaştığını göstermektedir. Aşağıda bulgular, analiz sürecinde oluşturulan üç tema çerçevesinde literatürle birlikte tartışılmaktadır.

Beden Üzerinden Denetim

Çalışmanın en belirgin bulgusu, kadın figürlerin fiziksel görünüşleri üzerinden erkeklere göre çok daha sık eleştirilmesidir. "Fiziksel Eleştiri" kodu kadın figürlerde 60, erkek figürlerde 20 kez görülmüştür. Örnekleme kadın ve erkek figür sayısı eşit olduğundan, figür başına düşen fiziksel eleştiri kadınlarda yaklaşık üç kat fazladır (8,6'ya karşı 2,9). Kadınların toplamda daha fazla olumsuz yoruma

maruz kaldığı dikkate alındığında da fiziksel eleştiri, kadınlara yöneltilen olumsuz içeriğin %24,5'ini, erkeklere yöneltilenin ise %10,1'ini oluşturmaktadır. Başka bir deyişle, kadın figürlere yöneltilen her dört olumsuz ifadeden biri bedenle ilgilidir. Örneğin bir kullanıcı İdil Bilgen hakkında "bu kız bayağı bildiğin çirkin. suratı yamuk yani, simetrik değil" ifadesini kullanmıştır (K4, İdil Bilgen). Bu bulgu, kadın bedeninin başkalarının bakışı ve değerlendirmesiyle tanımlanan bir nesneye dönüştüğünü ileri süren nesneleştirme kuramıyla (Fredrickson ve Roberts, 1997, s. 173) örtüşmektedir. Sosyal medyanın egemen estetik standartlar üreterek kadın bedenini bir tüketim ve denetim nesnesi olarak yeniden yapılandırıldığını belirten Avcılar (2022, s. 445) da benzer bir tespitte bulunmaktadır. Ekşi Sözlük'teki kadın ve erkek bedenine ilişkin başlıkları eleştirel söylem analiziyle inceleyen Metin Acher (2020), idealize beden söyleminin cinsiyete ve sınıfa dayalı hiyerarşileri yeniden ürettiğini göstermiştir. Örnekleme yer alan İdil Bilgen'e X ve Instagram'da yöneltilen yorumları inceleyen Mertoğlu ve Azboy (2025) ise bu yorumların cinsiyetçi nefret söylemi içerdiğini saptamıştır. Bu çalışmanın bulguları, söz konusu örüntünün tek bir figürle ya da tek bir platformla sınırlı olmadığına; hekim, gazeteci ve avukat gibi bedenle doğrudan ilişkili olmayan mesleklerdeki kadınları da kapsadığına işaret etmektedir. Bununla birlikte örnekleme güzellik yarışması birincisi ve oyuncular gibi görünürlüğü bedenle ilişkili figürlerin de bulunduğu göz önünde bulundurulmalıdır. Fiziksel eleştirinin kişilere dağılımı incelendiğinde, bu eleştirilerin yalnızca oyuncu ve güzellik yarışması birincisi gibi görünürlüğü bedenle ilişkili figürlerle sınırlı kalmadığı; hekim, gazeteci ve avukat figürlere de yöneltildiği görülmektedir. Bu durum, bedenin kadın figürlerin değerlendirilmesinde meslekten bağımsız bir ölçüt olarak kullanıldığına işaret etmektedir.

Yetkinlik ve Karakter Üzerinden İtibarsızlaştırma

"Mesleki Eleştiri" kodu kadın figürlerde 43, erkek figürlerde 23 kez görülmüştür (olumsuz içerik içindeki payı %17,6'ya karşı %11,6). "Karaktere Yönelik Eleştiri" kodunda ise tablo tersine dönmekte; erkek figürler daha yoğun biçimde hedef alınmaktadır (53'e karşı 42; payı %26,6'ya karşı %17,1). Mesleki eleştiriye örnek olarak bir kullanıcı Canan Karatay hakkında "Bu kadını kim neden televizyona çıkarıyor anlamış değilim. Kadın doktor bile değil. Çıkıp abuk sabuk demeçler veriyor" ifadesini kullanmıştır (K1, Canan Karatay). Örneğin bir kullanıcı Hasan Can Kaya hakkında "şayet karakterli biri olduğunu düşünüyorsa boşuna düşünmesin. Günümüzde omurgasız olarak tabir ettiğimiz karaktersizliğini 'konuşmayan' olarak göstermiştir" ifadesini kullanmıştır (E5, Hasan Can Kaya). Bu farklılık, erkeklerin daha çok eylemleri, tutumları ve tutarlılıkları üzerinden yargılandığını; kadınların ise mesleklerini yapabilme yetkinliklerinin ve kamusal alanda bulunma meşruiyetlerinin sorgulandığını düşündürmektedir.

Bu bulgu, kadın gazetecilere yönelik çevrimiçi şiddetin sıklıkla mesleki itibarlarını ve güvenilirliklerini hedef aldığını gösteren küresel araştırmanın (Posetti vd., 2021) sonuçlarıyla uyumludur. Toplumsal cinsiyet normlarının kadınların dijital şiddete maruz kalma olasılığını artırdığını belirten Tonny ve Nawaz (2024, s. 44) da benzer bir çerçeve sunmaktadır. Kadının kamusal alandaki

varlığının önce beden, ardından yetkinlik üzerinden sınanması, dijital kamusal alanın geleneksel cinsiyet hiyerarşilerinden bağımsız olmadığını göstermektedir.

Dilsel Şiddet ve Saldırganlık

Doğrudan saldırganlık içeren kodlarda da cinsiyete dayalı bir ayrışma görülmektedir. "Aşağılayıcı İfade" (28'e karşı 16) ve "Kötü Temenni" (12'ye karşı 6) kodlarında kadın figürler daha fazla hedef alınmıştır. "Küfür ve Argo Yorum" kodunda ise erkek figürler öne çıkmaktadır (29'a karşı 17). Bu durum, erkeklere yönelik öfkenin daha çok doğrudan küfür yoluyla dile getirildiğini, kadınlara yönelik saldırganlığın ise küçümseme, değersizleştirme ve zarar dileme biçimlerini aldığını düşündürmektedir.

"Benzetme" kodu her iki cinsiyette de sık görülmüştür (erkeklerde 52, kadınlarda 43). Ancak kelime bulutu analizi, benzetmelerin içeriğinin cinsiyete göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. "Şarlatan", "bukalemun" ve "omurgasız" gibi ifadeler figürlerin mesleki ve ahlaki meşruiyetini hedef alırken, "kezban", "Şabaniye" ve " eskort" gibi etiketler özellikle kadın figürlere yöneltilen cinsiyetçi kalıp yargıları yeniden üretmektedir. "Goril", "maymun" ve "amip" gibi benzetmeler figürleri insani niteliklerinden arındırmakta; "varoş" ve "köylü" gibi ifadeler ise sınıfsal bir damgalama işlevi görmektedir. Bu bulgular, sosyal medyada linçin yalnızca doğrudan saldırıdan değil; dışlama, itibarsızlaştırma ve yok sayma gibi sembolik şiddet biçimlerinden beslendiğini belirten Gümüş (2018, s. 113) ve Yaşa (2024) ile uyumludur. Ekşi Sözlük'te nefret söylemi öğelerini inceleyen Gümüş (2023) de platformun saldırgan dilin yaygınlaştığı bir mecra olabildiğini göstermiştir. Literatürde bu tür söylemin yaygınlaşmasında anonimliğin ve yüz yüze karşılaşma olasılığının düşüklüğünün etkili olduğu belirtilmektedir (Yaşa, 2024, s. 976–977; Demir ve Özcan, 2021). Bu çalışmada kullanıcı özellikleri incelenmediğinden, bulgular anonimliğin etkisini doğrudan göstermemekle birlikte bu açıklamayla tutarlıdır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışma, Ekşi Sözlük'te kamusal figürlere yöneltilen dijital şiddetin cinsiyete göre farklı içerik ve dilsel stratejiler taşıdığını ortaya koymaktadır. Kadın figürler daha çok bedenleri ve mesleki yetkinlikleri üzerinden eleştirilmekte, aşağılayıcı ifadeler ve kötü temennilere daha sık maruz kalmaktadır. Erkek figürler ise daha çok karakterleri üzerinden eleştirilmekte ve küfür dilin hedefi olmaktadır. Benzetmeler aracılığıyla üretilen cinsiyetçi, insanlıktan arındırıcı ve sınıfsal etiketler, dijital şiddetin rasyonel eleştirinin sınırlarını aşarak kişinin kimliğini, bedenini ve statüsünü hedef alan bir itibarsızlaştırma pratiğine dönüştüğünü göstermektedir. Bu yönüyle dijital kamusal alan, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerini ortadan kaldıran değil, onları yeniden üreten bir alan olarak işlev görmektedir.

Çalışma, farklı meslek alanlarından eşit sayıda kadın ve erkek kamusal figüre yönelik olumsuz söylemi aynı platform üzerinde karşılaştırarak Türkiye'de dijital şiddet literatürüne karşılaştırmalı bir bakış sunmaktadır. Tek bir olay ya da kişiye odaklanan önceki çalışmalardan farklı olarak, cinsiyete dayalı farklılaşmanın meslek gruplarını aşan bir örüntü olduğunu göstermektedir.

Bulgular doğrultusunda şu öneriler geliştirilmiştir:

- Dijital okuryazarlık ve medya okuryazarlığı eğitimleri, toplumsal cinsiyet ve beden algısına ilişkin içerikleri de kapsayacak biçimde ilköğretimden itibaren müfredata entegre edilmelidir. Bu eğitimlerde dijital şiddetin hukuki ve cezai sonuçları da aktarılmalıdır.
- Dijital şiddet faillerine ilişkin yargı kararlarının kamuoyuyla daha görünür biçimde paylaşılması, caydırıcılığı artırabilir.
- Kullanıcı türevli içerik sağlayan platformlar, cinsiyetçi, insanlıktan arındırıcı ve aşağılayıcı ifadeleri tespit etmeye yönelik moderasyon süreçlerini güçlendirmeli ve etkili şikâyet mekanizmaları oluşturmalıdır.
- Özellikle kamusal görünürlüğü yüksek kadınlara yönelik dijital şiddetin izlenmesi ve raporlanması için kurumsal mekanizmalar geliştirilmelidir.

Sınırlılıklar ve Gelecek Çalışmalar İçin Öneriler

Bu çalışmanın bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Veriler tek bir platformdan ve 14 kamusal figürden elde edilmiştir; bu nedenle bulgular genellenemez. Her başlığın son 10 sayfasının incelenmesi, verileri belirli bir zaman kesitiyle sınırlamaktadır ve bu dönemdeki güncel olaylar olumsuz yorumların yoğunluğunu etkilemiş olabilir. Ekşi Sözlük kullanıcılarının anonim olması nedeniyle yorum yapanların cinsiyeti, yaşı ve diğer özellikleri hakkında çıkarım yapılamamıştır.

Bu sınırlılıklar doğrultusunda gelecek çalışmalar için şu öneriler geliştirilmiştir. İlk olarak, bulguların Instagram, X, YouTube ve TikTok gibi farklı sosyal medya platformlarıyla karşılaştırılması, dijital şiddetin platformun yapısına ve anonimlik düzeyine göre nasıl farklılaştığını ortaya koyabilir. İkinci olarak, bu çalışmanın örnekleme alınmayan siyasetçiler, sporcular, akademisyenler ve kamusal figürler gibi grupların incelenmesi, cinsiyetin diğer kimlik unsurlarıyla kesişen etkilerini görünür kılacaktır. Üçüncü olarak, aynı başlıkların daha uzun bir zaman aralığında boylamsal olarak incelenmesi, dijital şiddetin gündemdeki olaylara bağlı olarak nasıl yoğunlaştığını ya da azaldığını gösterebilir. Dördüncü olarak, nitel bulguların büyük veri setlerinde otomatik nefret söylemi tespiti, duygu analizi ve metin madenciliği gibi hesaplamalı yöntemlerle desteklenmesi, bulguların genellenebilirliğini artıracaktır. Son olarak, dijital şiddete maruz kalan kamusal figürlerle derinlemesine görüşmeler yapılması, bu şiddetin kişilerin mesleki yaşamları ve ruh sağlıkları üzerindeki etkilerini anlamaya; platformların moderasyon politikalarının incelenmesi ise dijital şiddetle mücadelede kurumsal çözümler geliştirmeye katkı sağlayacaktır.

Ek Beyanlar

Bilgilendirme

Bu çalışma, 26. Kamu Yönetimi Forumu'nda (KAYFOR26) "Dijital Şiddetin Sosyal Medyadaki İzleri: Ekşi Sözlük Verileri Üzerinden Niteliksel Bir Analiz" başlığıyla sözlü bildiri olarak sunulmuş ve yalnızca özet metin olarak yayımlanmıştır. Mevcut makale, söz konusu bildirinin genişletilmiş ve geliştirilmiş halidir.

Yazar Katkısı

Çalışmanın teorik çerçevesi birinci yazar tarafından oluşturulmuş, veri toplama ve analiz süreci ikinci yazar tarafından yürütülmüştür. Makale her iki yazar tarafından ortaklaşa yazılmış ve son versiyon birlikte onaylanmıştır. Yazarların katkı oranları; birinci yazar %60, ikinci yazar %40 şeklindedir.

Fon ve Finansman Bilgisi

Bu çalışma herhangi bir kurum veya kuruluş tarafından finanse edilmemiştir.

Yapay Zeka Beyanı

Bu çalışmanın hazırlık sürecinde; metnin akademik üsluba uygun hale getirilmesi, dil düzeltisi (redaksiyon) ve şekilsel/yazımsal düzenlemelerin yapılması aşamalarında Gemini yapay zekâ modelinden yararlanılmıştır. Söz konusu araç yalnızca dil hatalarını gidermek ve biçimsel kontrolleri sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Çalışmanın içeriği, analizleri, akademik savunuları ve üretilen metnin bilimsel doğruluğu üzerindeki tüm sorumluluk yazara aittir.

Çıkar Çatışması

Bu çalışmanın yayımlanmasıyla ilgili herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Etik Beyan

Bu çalışmanın tüm süreçlerinde, Pen Academic Publishing Araştırma Etiği Politikası ilkelerine uyulmuştur.

Bu çalışma, insan veya hayvan denekler üzerinde herhangi bir doğrudan uygulama içermediğinden etik kurul onayı gerektirmemektedir.

KAYNAKÇA

- Aslantürk, G., & Turgut, H. (2015). 8284 vakası: Ekşi Sözlük'te cinsiyetçi kamusal alanın yeniden üretilmesi. *Ankara Üniversitesi İlefl Dergisi*, 2(1), 45–76. <https://doi.org/10.24955/ilef.305267>
- Avcılar, E. G. (2022). Sosyal medyada kadın bedeninin idealize edilmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kadın ve Aile Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 445–464.
- Barker, K., & Jurasz, O. (2024). Digital and online violence: International perspectives. *International Review of Law, Computers & Technology*, 38(2), 115–118. <https://doi.org/10.1080/13600869.2023.2295088>
- DataReportal. (2026). *Digital 2026 global overview report*. We Are Social & Meltwater. <https://datareportal.com/reports/digital-2026-global-overview-report>
- Demir, S. T., & Özcan, A. (2021). Sosyal medya ve linç kültürü. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 56, 2–15.
- Ekşi Sözlük şirket bilgileri. (t.y.). <https://eksisozluk.com/iletisim>
- Ekşi Teknoloji ve Bilişim A.Ş. (t.y.). <https://eksiteknoloji.com/>
- Erdoğan, M. (2021). Sosyal medya kullanımı ve medya okuryazarlık düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *The Journal of Academic Social Science*, 121(121), 163–178.
- Fire, M., Goldschmidt, R., & Elovici, Y. (2014). Online social networks: Threats and solutions. *IEEE Communications Surveys & Tutorials*, 16(4), 2019–2036.
- Fredrickson, B. L., & Roberts, T.-A. (1997). Objectification theory: Toward understanding women's lived experiences and mental health risks. *Psychology of Women Quarterly*, 21(2), 173–206.
- Gümüş, B. (2018). Lincin en yeni biçimi: Sosyal medyada linç. *Sosyologca*, 8(15–16), 113.
- Gümüş, S. (2023). Nefret söylemi mecrası olarak sosyal medya: Ekşi Sözlük'te “Bizim Çocuklar” örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 293–306. <https://doi.org/10.52642/susbed.1287794>
- Gürel, E., & Yakın, M. (2007). Ekşi Sözlük: Postmodern elektronik kültür. *Selçuk İletişim*, 4(4), 203–219.
- Kaplan, A. M., & Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizons*, 53(1), 59–68.
- Karakuş, M. (2024). Dijital şiddet ve sosyal medya üzerine bibliyometrik bir araştırma. *TRT Akademi*, 9(20), 204–227. <https://doi.org/10.37679/trta.1401797>
- Krug, E. G., Mercy, J. A., Dahlberg, L. L., & Zwi, A. B. (2002). The world report on violence and health. *The Lancet*, 360(9339), 1083–1088.
- Mertoğlu, S., & Azboy, G. (2025). Dijital kamusal alanda nefret söyleminin gölgesinde kadın temsili: Miss Turkey 2024 örneği üzerinden bir analiz. *Communicata*, 30, 17–31. <https://doi.org/10.32952/communicata.1703204>
- Metin Açı, T. (2020). Kamusal alanın yeni yüzü Ekşi Sözlük üzerinden toplumsal cinsiyet, iktidar ve beden analizi. *Erciyes İletişim Dergisi*, 7(2), 767–788. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.643315>
- Oğuz Özgür, H., & Özkul, M. (2022). Risk toplumunda kuşakların yeni şiddet deneyimi: Dijital şiddet. *Turkish Studies*, 17(3), 551–568. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.62045>

- Oğuz Özgür, H., & Özkul, M. (2023). Dijital şiddeti farklı kuşakların anlatıları üzerinden okumak. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 51, 356–373.
- Önok, M. (2013). Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi ışığında siber suçlarla mücadelede uluslararası işbirliği. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 19(2), 1229–1270.
- Özpişkin, N., Kapar, H., & Demirbaş, E. (2025). Dijital dünyada kadın: Yükseköğretim öğrencileri arasında dijital şiddet deneyimleri. *Akademik MATBUAT*, 9(2), 102–121. <https://doi.org/10.62809/matbuat.1803066>
- Posetti, J., Shabbir, N., Maynard, D., Bontcheva, K., & Aboulez, N. (2021). *The chilling: Global trends in online violence against women journalists*. UNESCO.
- Seçgin, L., & Tarı Selçuk, K. (2023). Sanal ağların distopyası: Kadına yönelik dijital şiddet. *Dünya İnsan Bilimleri Dergisi*, 2023(1), 203–217. <https://doi.org/10.55543/insan.1110952>
- Similarweb. (t.y.). *Türkiye’deki en iyi web siteleri sıralaması*. 30 Mayıs 2026 tarihinde <https://www.similarweb.com/top-websites/turkey/> adresinden erişildi.
- Şener, G., & Abımk, N. (2021). *Türkiye’de dijital şiddet araştırması*. Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) Türkiye & Toplumsal Bilgi ve İletişim Derneği (TBİD). https://turkiye.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/digital_violence_report.pdf
- Tonny, T. A., & Nawaz, F. (2024). Digital violence against women in Bangladesh: Unpacking its causes and effects. *Journal of Bangladesh Studies*, 26(1), 42–46.
- TÜİK. (2024). *Çocuklarda bilişim teknolojileri kullanım araştırması, 2024* (Haber Bülteni No. 53416). <https://veriportali.tuik.gov.tr/tr/press/53638>
- Yaşa, H. (2024). Twitter’da (X) linç kültürü pratikleri: Yonca Evcimik örneği. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 34(2), 975–980.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. baskı). Seçkin Yayıncılık.